

Adrijana K. Višnjić Jevtić¹,
Maja D. Pajtak

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Republika Hrvatska

Originalni
naučni rad

Samoprocjena stavova studenata odgojiteljskog studija prema roditeljima i radu s njima

Rezime: U ovom radu bavimo se samoprocjenom stavova studenata Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja prema roditeljima i radu s roditeljima. Cilj istraživanja bio je utvrditi postoje li razlike u stavovima studenata odgojiteljskog studija u shvaćanju uloge roditelja, mišljenja o roditeljima, te o karakteristikama koje podupiru pozitivne odnose s roditeljima, odnosno o karakteristikama roditelja koje mogu stvarati zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima s obzirom na dob i godinu studija. Provedeno je istraživanje među studentima (N = 190) preddiplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (prva i treća godina), te studentima diplomskog studija (prva godina) Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Istraživanje je provedeno pomoću prilagođenog anketnog upitnika (Meehan & Meehan, 2017). Tijekom analize rezultata utvrđeno je da postoje statistički značajne razlike ovisno o dobi i godini studija u percepcijama studenata odgojiteljskog studija prema roditeljima i suradnji s roditeljima.

Ključne riječi: rani i predškolski odgoj i obrazovanje, roditelji, samoprocjena, studenti, suradnja s roditeljima.

Uvod

Koncept suradničkih odnosa odgojno-obrazovnih ustanova i obitelji u fokusu je znanstvenika posljednjih pedesetak godina. Premda se čini kako su roditelji i odgojitelji bili upućeni jedni na druge i ranije, važnost i dobrobit suradnje obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova prepoznate su nakon objave Plaudenskog izvještaja (eng. *Plowden report*)

(Višnjić Jevtić, 2018a) i bile su usmjerene na odnos škola i obitelji. Suvremeno društvo obilježava sve raniji ulazak djece u sustav odgoja i obrazovanja, te se kao dionici suradnje s roditeljima javljaju odgojitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Vulnerabilnost ranog djetinjstva razlog je zbog kojeg uspostavljanje suradničkih odnosa roditelja i odgojitelja predstavlja imperativ u njihovim međusobnim odnosima.

¹ adrijana.vjevtic@ufzg.hr

Copyright © 2019 by the authors, licensee Teacher Education Faculty University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

Važnost suradnje obitelji i ustanova ranog i predškolskog odgoja prepoznata je među tvorcima odgojno-obrazovnih politika. Suradnja roditelja i odgojitelja istaknuta je u *Nacionalnom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja* (Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, 2014) Republike Hrvatske. Kurikulumima drugih zemalja, primjerice, Irske (Aistear, 2009), Norveške (*Rammeplan for barnehage*, 2017) i Australije (*Belonging, Being and Becoming*, 2009) također se ističe potreba za uspostavljanjem suradničkih i/ili partnerskih odnosa između roditelja i odgojitelja. Zajedničko svim navedenim dokumentima je isticanje odgovornosti koju ustanova, odnosno odgojitelj treba preuzeti za uspostavljanje i zadržavanje zadovoljavajućih suradničkih odnosa. Ovakav pristup naglašava važnost suradničkih kompetencija odgojitelja.

Obrazovanje za suradnju i partnerstvo s roditeljima sastavni je dio obrazovanja na odgojiteljskim studijima. Pretpostavka je da ono doprinosi kompetencijama koje unaprjeđuju suradnju roditelja i odgojitelja. Za potrebe ovog rada kompetencije za suradnju s roditeljima razmatrane su kao spoj znanja, vještina i stavova koje odgojiteljima omogućuju da uspostave i zadrže zadovoljavajuće odnose s roditeljima djece uključene u ustanovu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (Višnjić Jevtić, 2018b). Ranija istraživanja (Visković, Višnjić Jevtić, 2017a) pokazala su kako je tijekom profesionalnog razvoja moguće djelovati na razvoj znanja i vještina. Isto istraživanje pokazalo je kako se stavovi ne mijenjaju. Može se pretpostaviti kako je obrazovanjem potrebno djelovati na razvoj pozitivnih stavova prema roditeljima i suradnji s roditeljima. Ovaj rad stoga propituje stavove studenata o roditeljima i suradnji s roditeljima.

Suradnja roditelja i odgojitelja

Odnosi roditelja i odgojno-obrazovnih stručnjaka i njihov utjecaj na odgoj i obrazovanje djece

dolaze u središte interesa znanstvene i stručne javnosti tek u drugoj polovici 20. stoljeća. Prekretnicu u shvaćanju važnosti suradničkih odnosa predstavlja Plaudenski izvještaj (Crozier, 2012; Shaw, 2014). Premda Plaudenski izvještaj (*Plowden report*, 1967) polazi od suradničkih odnosa obitelji i škola, može se pretpostaviti da je ovakav pristup dao temelje za promišljanje o važnosti suradničkih odnosa obitelji i svih odgojno-obrazovnih ustanova. Odgoj i obrazovanje djece rane dobi našlo se u fokusu interesa znanstvene javnosti zbog sve istaknutije uloge koju upravo institucijski odgoj i obrazovanje imaju od sve ranije dobi. Posljedično tome, javljaju se istraživanja o ulozi suradničkih odnosa roditelja i odgojitelja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Promišljajući o pojmu suradnje roditelja i odgojitelja u kontekstu ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, pojedini autori određuju ga kao međusobno informiranje te provođenje zajedničkih aktivnosti (Epstein, 2001; Sandberg & Vuorinen 2008; Fitzpatrick, 2012; Morgan, 2017). Premda su ove aktivnosti lako prepoznatljive, nije opravdano poistovjećivati suradnju isključivo sa provođenjem zajedničkih aktivnosti. Ukoliko se suradnji pristupi kao pretpostavci odgojnog kontinuiteta (Jurčević-Lozančić, 2005), ona uključuje usklađeno odgojno djelovanje. Riječ je o recipročnom interakcijskom procesu, za koji je potreban interes svih uključenih sudionika. Premda se zajednički interes temelji na zajedničkom cilju (Davis-Kaen & Eccles, 2005; Hujala, Turja, Gaspar, Veisson & Wainiganayake, 2009; Clarke, Sheridan & Woods, 2010; Westergård, 2013), moguće je da postoje diskrepancije u definiranju tog cilja. Većina autora slaže se kako je cilj suradnje dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta (Davis-Kean & Eccles, 2005; Sandberg & Vuorinen, 2008; Grant & Ray, 2010). Tumačenje dobrobiti može ovisiti o prethodnom iskustvu roditelja, kulturološkim i društvenim vrijednostima, dobi djeteta te očekivanjima roditelja (i odgojitelja). Pretpostavka je da autori polaze od tumačenja dobrobiti djeteta u skladu s *Konvencijom o pravima djeteta*

(Konvencija o pravima djeteta, 1989). Upravo razlike u shvaćanju *dobrobiti* i *najboljeg interesa* zahtijevaju jasno određivanje međusobnih očekivanja prema tom cilju.

Nužnost suradnje roditelja i odgojitelja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja polazi od dobrobiti za dijete. Ranija istraživanja dobrobit su određivala kao akademski uspjeh (Hornby, 2000; 2011; Maleš, Kušević, 2011; Ljubetić, 2014; Bleach, 2015). Suvremeni pristup dobrobit vidi kao cjelovit razvoj djeteta, stoga suradnja roditelja i odgojitelja treba osigurati ujednačavanje odgojnih postupaka obitelji i ustanove ovisno o individualnim interesima i mogućnostima pojedinog djeteta (Patrikakou, Weissberg, Redding & Walberg, 2005; De Carvalho, 2014; Ljubetić, 2014). Uvažavajući obiteljsku kulturu u odgoju djece, od roditelja se očekuje da se uključe u sve aspekte odgojno-obrazovnog rada. Unatoč tome, praksa se vrlo često razlikuje od teorije u znanstvenim istraživanjima. Opsežno istraživanje u finskim ustanovama ranog i predškolskog odgoja (Venninen & Purola, 2013) imalo je za cilj utvrditi kako odgojitelji doživljavaju sudjelovanje roditelja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja. Odgojitelji su istaknuli opravdanost sudjelovanja roditelja kao prediktora cjelovitog dječjeg razvoja, ali su istaknuli aktivnosti u kojima ne žele sudjelovanje roditelja. Pokazalo se da su to organizacijske aktivnosti u kojima bi roditelji odlučivali o zapošljavanju, aktivnostima kojima se djeca bave tijekom boravka u ustanovama, dobroj primjerenosti poticajnih materijala i organizaciji dnevne rutine. Odgojitelji su to obrazložili nedostatkom roditeljskog znanja i razumijevanja profesionalnog područja djelovanja. Ovi rezultati ukazuju na to da se odgojitelji ipak ne snalaze uvijek s roditeljskim prijedlozima i uključivanjima, stoga žele zadržati dio svoje profesionalne neovisnosti i prava na ekspertizu. Zanimljivo je kako pojedini roditelji zapravo podržavaju stav da su odgojitelji profesionalci s potrebnim znanjima i vještinama, što podrazumijeva da odgojitelji trebaju preuzeti odgovornost

u određenim aktivnostima (Niikko & Havu-Nuutinen, 2009).

Unatoč jasnim pokazateljima kako je suradnja dvosmjernan proces, protkan međusobnim uvažavanjem i dijeljenjem zajedničkih ciljeva roditelja i odgojitelja, činjenica je da se suradnja najčešće odvija unutar ustanove, odnosno izvan nje, ali u njezinoj organizaciji, što potvrđuje hijerarhijsku strukturu odnosa (Pašalić-Kreso, 2004). Moguće je stoga zaključiti kako su odgojitelji odgovorni za uspostavljanje (i održavanje) zadovoljavajućih suradničkih odnosa s roditeljima.

Zapreke suradnji roditelja i odgojitelja

Suradnja kao odnos pretpostavlja uključivanje različitih dionika koji dijele zajednički interes. Unatoč tome, moguće je da imaju različite društvene vrijednosti i norme koje otežavaju međusobnu suradnju, stoga predstavljaju zapreke. Većina autora (Davis-Kean & Eccless, 2005; Grant & Ray, 2010; Hornby & Lafaele, 2011; Oleander, Elias & Mastroleo, 2015) zaključuje kako (inter)personalni čimbenici predstavljaju najsnažniji izazov suradnji. Pojedini autori (Granata, Mejri & Rizzi, 2016) u determiniranju zapreka polaze od triju skupina čimbenika koje uzrokuju zapreke – interpersonalnih, kulturnih i strukturalnih. Interpersonalni čimbenici odnose se na interpersonalne karakteristike sudionika procesa, kulturni ovise o kulturnim normama i vrijednostima dok se strukturalni odnose na organizacijske čimbenike unutar suradnje.

Interpersonalne karakteristike odnose se na stavove, osobnost i osjećaje sudionika uključenih u suradnički odnos. Vrijednosni sustavi i uvjerenja, predrasude i stereotipi spram društvene i kulturne zajednice oblikuju suradnički odnos ukoliko uključene strane nisu spremne na prilagodbu (Keys Adair, 2016). Osobnost sudionika (primjerice, komunikacijske vještine ili pak temperament) također može rezultirati zaprekama u međusobnoj suradnji. Neverbalizirana očekivanja mogu rezultirati nerazu-

mijevanjem ili pogrešnim razumijevanjem, pa, primjerice, odgojitelji mogu procijeniti roditelje kao potencijalno nespремne na suradnju i time odustati od suradnje (Kultti & Pramling Samuelsson, 2016). Introvertiranost ili ekstrovertiranost sudionika također može pridonijeti pogrešnoj procjeni o spremnosti na suradnju. Moguće je da ekstrovertirane osobe lakše ostvaruju kontakte, što se može procijeniti kao veća spremnost na suradnju. Kao moguće interpersonalne zapreke suradnji navode se osjećaji poput ljutnje, straha ili ljubomore (Gestwicki, 2016). Premda je suradnja odgojitelja i roditelja profesionalni odnos kojim ne bi trebali upravljati osjećaji, strah od gubitka uloge u odgoju i obrazovanju rezultira teškoćama u suradnji roditelja i odgojitelja. Unatoč isticanju važnosti podjele odgovornosti u ostvarivanju odgojnih ciljeva opravdano je pretpostaviti kako se i roditelji i odgojitelji osjećaju nelagodno u situacijama kada je njihova odgojna uloga predmetom propitivanja.

U nekim kulturama odgoj i obrazovanje djece zahtijeva strogu podjelu uloga roditelja i odgojitelja. Podjela uloga može se determinirati kao nemiješanje u kontekst obiteljskog, odnosno profesionalnog funkcioniranja (Blandul, 2012; Kultti & Pramling Samuelsson, 2016). Posljedično tome, nema prostora za uspostavljanje suradničkih odnosa. Razumijevanje značenja suradnje također može ovisiti o kulturi - ono što u nekoj kulturi predstavlja suradnju (primjerice informiranje) u drugim kulturama može se smatrati nedostatnim ili pak zadiranjem u obiteljski kontekst (Prior & Gerard, 2007). Kulturni čimbenici stoga mogu predstavljati zapreke suradnji roditelja i odgojitelja.

Za razliku od interpersonalnih i kulturnih čimbenika, koji pridonose zaprekama u suradnji roditelja i odgojitelja, strukturalni se odnose na organizaciju vremena i načine provođenja suradnje. S obzirom na to da se suradnja najčešće odvija u organizaciji ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, moguće je da se odvija u vremenu koje odgovara zaposlenicima. Polazeći od ustanove kao

organizatora aktivnosti, moguće je da je riječ o aktivnostima u kojima se profesionalci osjećaju ugodno (Visković, Višnjić Jevtić, 2017b). Nijedna od ovih pretpostavki ne pridonosi da se roditelji osjećaju dobrodošlo i uključeno, stoga je riječ o mogućim zaprekama suradnji roditelja i odgojitelja.

Unatoč različitim zaprekama u uspostavljanju suradničkih odnosa istraživanja (Miretzky, 2004; Spratt, 2011; Crozier, 2012) pokazuju kako je najčešće riječ o nerealnim očekivanjima i stereotipima spram uloga roditelja/odgojitelja. Polazeći od odgovornosti koju u ovom odnosu imaju odgojitelji, opravdano je staviti naglasak na obrazovanje odgojitelja za suradnju s roditeljima.

Obrazovanje studenata odgojiteljskih studija za suradnju s roditeljima

Obrazovanje odgojitelja u Republici Hrvatskoj provodi se u visokoškolskim ustanovama u okviru sljedećih šest sveučilišta (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Odsjek za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu).

Istraživanje autorke Višnjić Jevtić (Višnjić Jevtić, 2018a) pokazalo je kako od navedenih ustanova samo tri visokoškolske ustanove (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku, Filozofski fakultet u Splitu, Učiteljski fakultet u Zagrebu) imaju obavezan predmet čiji je cilj upoznavanje studenata s teorijskim polazištima te znanjima i vještinama u području suradnje s roditeljima. Ostale ustanove sadržaje iz ovog područja imaju u okviru predmeta *Obiteljska pedagogija*. Unatoč tome što se sadržaji ove tematike obrađuju u okviru drugih predmeta zbog opsega sadržaja, oni se ne mogu smatrati dostatnim za stjecanje studentske kompetencije za suradnju s roditeljima.

Sadržaj predmeta *Partnerstvo vrtića, obitelji i škole*, koji se provodi na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, kao ishode učenja navodi razumijevanje suradničkog odnosa između obitelji i odgojno-obrazovne ustanove, odnosno roditelja i odgojitelja, prepoznavanje, razumijevanje i uvažavanje različitih oblika suradničkih odnosa, razvijanje vještina potrebnih u uspostavljanju suradničkih odnosa te razumijevanje zapreka u odnosima. Pretpostavka je kako bi studenti po završetku studija trebali imati znanja i vještine potrebne za rad s roditeljima. Istraživanje pojedinih autora (Smith & Sheridan, 2019) pokazalo je kako obrazovanje za suradnju s roditeljima tijekom inicijalnog obrazovanja ima pozitivan utjecaj na sve komponente suradničkih odnosa odgojitelja i roditelja uključivši i pozitivne stavove spram suradnje.

Ranije provedena istraživanja pokazuju kako je za stjecanje kompetencija potrebna prilika da se naučeno manifestira (Hedges & Gibbs, 2005; Grant & Ray, 2010). Osobitost rada s roditeljima (povjerenje, povjerljivost informacija) ne daje prilike da osobe koje nisu direktno uključene u rad s djecom sudjeluju u suradničkim aktivnostima. Opravdano je stoga pretpostaviti da studenti imaju ograničen uvid i iskustvo u radu s roditeljima. Sastavni dio profesionalnog djelovanja odgojitelja je rad s roditeljima. Studenti po završetku obrazovanja moraju biti spremni i na taj dio profesionalnih zadaća. Inicijalno obrazovanje trebalo bi im dati znanja koja će im pomoći u radu s roditeljima. Vještine, zbog nesudjelovanja u radu s roditeljima, nisu imali dovoljno prilike uvježbati. Stavovi budućih odgojitelja prema radu s roditeljima mogu utjecati na njihovu odgojno-obrazovnu praksu, stoga ih je bilo opravdano istražiti.

Metodologija

Cilj istraživanja bio je utvrditi postoje li razlike kod studenata odgojiteljskog studija, ovisno o dobi i godini studija, u shvaćanju roditelja i roditeljske uloge, karakteristika koje podupiru te karakte-

ristika koje otežavaju suradnju s roditeljima. Teme-
ljem toga postavljena je hipoteza koja glasi: *Ne postoje razlike ovisno o dobi i godini studija u percepcijama studenata odgojiteljskog studija prema roditeljima i suradnji s roditeljima te karakteristikama roditelja koje podupiru ili otežavaju suradnju.*

Sudionici istraživanja

Za potrebe ovog rada provedeno je ispitivanje među studentima Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Središnjica u Zagrebu i Odsjek u Čakovcu). U istraživanje su uključeni studenti prve i treće godine preddiplomskog sveučilišnog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i prve godine diplomskog studija. Ukupni uzorak ispitanika činilo je sto devedeset studenata ($N = 190$) u dobi od osamnaest do dvadeset devet godina ($M=21,5$; $SD=1,93$). U istraživanju je sudjelovalo 97,9% ($f=186$) sudionica i 2,1% ($f=4$) sudionika. Od ispitanika koji su pristupili rješavanju upitnika 42,6% ($f=81$) ispitanika su studenti prve godine preddiplomskog studija, 24,7% ($f=47$) studenti treće godine preddiplomskog studija, te 32,6% ($f=62$) studenti prve godine diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Instrument

Kao mjerni instrument ovog istraživanja korišten je upitnik za roditelje prilagođen prema pojedinim autorima (Meehan & Meehan, 2017) uz njihovu dozvolu. Originalni upitnik sastoji se od tri dijela: upitnika samoprocjene, pitanja o sociodemografskim varijablama te otvorenih pitanja (*Tko su roditelji?; Kakav osjećaj imate prema roditeljima?; Opišite vaša pozitivna i negativna iskustva s roditeljima?*). Upitnik samoprocjene čini osamdeset jedna tvrdnja podijeljena u četiri zavisne varijable: *Percepcije o ulozi roditelja*, *Percepcije o roditeljima*, *Percepcije o karakteristikama roditelja koje podupiru pozitivne suradničke odnose* te *Percepcije o karakteristikama roditelja koje mogu stvarati zapreke suradnič-*

kim odnosa. Izvorni upitnik prilagođen je uzimajući u obzir kulturološke razlike te razlike u iskustvu rada s roditeljima, koje su posljedica razlika u obrazovanju. Prilagođeni upitnik korišten u ovom istraživanju sastoji se od dva dijela. U prvom dijelu sudionici istraživanja odgovarali su na pitanja vezanim uz njihov sociodemografski status (dob, spol te godina studija), dok se drugi dio odnosi na samoprocjenu sudionika istraživanja. Upitnik samoprocjene čini šezdeset tvrdnji preuzetih iz originalnog upitnika podijeljenih u četiri skupine koje čine zavisne varijable: *Percepcije o ulozi roditelja* (dvadeset tvrdnji), *Percepcije o roditeljima* (trinaest tvrdnji), *Percepcije o karakteristikama roditelja koje podupiru pozitivne suradničke odnose* (sedamnaest tvrdnji) te *Percepcije o karakteristikama roditelja koje mogu stvarati zapreke suradničkim odnosima* (deset tvrdnji). Studenti su tvrdnje vrednovali na petostupanjskoj ljestvici, a odgovori koji su sudionicima istraživanja bili ponuđeni kretali su se u rasponu od 1 - „uopće se ne slažem“ do 5 - „u potpunosti se slažem“ uz neutralnu procjenu 3 - „niti se slažem, niti se ne slažem“. Koefficient pouzdanosti instrumenta korištenog u ovom istraživanju je $\alpha=0,734$, što odgovara pouzdanosti originalnog instrumenta ($\alpha=0,737$).

Rezultati i rasprava

Deskriptivni pokazatelji za skalu percepcije o ulozi roditelja pokazuju kako kod većine sudionika prevladava osjećaj da biti roditelj zahtjeva visoku razinu odgovornosti ($M=4,91$; $SD=,311$), što je bilo i očekivano. Zanimljiva je činjenica da studenti imaju neutralan stav prema tvrdnji da roditelji ne žele čuti što oni imaju za reći kao profesionalci ($M=2,97$; $SD=,863$), što odgovara prethodnom istraživanju (Meehan & Meehan, 2017). Pretpostavlja se da bi budući odgajatelji trebali imati stav što se tiče njihove profesionalne uloge, odnosno kako drugi sudionici odgojno-obrazovnog procesa doživljavaju njihovu profesionalnu ulogu.

Navedeno istraživanje (Meehan & Meehan, 2017) pokazalo je da roditelji čine sve kako bi poticali razvoj djeteta, što je slično procjeni ispitanika u ovom istraživanju, koji se slažu da roditelji imaju ulogu u učenju i razvoju djeteta ($M=3,76$; $SD=,962$). Također, sudionici istraživanja se slažu ($M=4,42$; $SD=,849$) kako je roditeljstvo teška uloga. U istom istraživanju (Meehan & Meehan, 2017) sudionici istraživanja su zaključili kako roditelji mogu biti samo one osobe koje osiguravaju primjerenu brigu, ljubav i podršku, što se može percipirati kao teška uloga. Premda su sudionici ovog istraživanja odslušali kolegije vezane uz roditeljstvo, nemaju jasan stav o tome jesu li roditelji osobe koje imaju biološku vezu s djetetom ($M=2,73$; $SD=1,428$), a slažu se da su roditelji osobe koje su usvojile djecu ($M=4,06$; $SD=1,037$).

Deskriptivni pokazatelji za varijablu *Percepcije o roditeljima* pokazuju kako na velik broj tvrdnji sudionici istraživanja nisu spremni zauzeti stav. Moguće je da je razlog tome što nemaju dovoljnog iskustva kako bi mogli odgovoriti na navedene tvrdnje. Primjerice, tvrdnja *Zabrinut/a sam da roditelji možda nemaju povjerenja u mene* ($M=2,99$; $SD=0,903$) pretpostavlja da su sudionici imali iskustva u uspostavljanju suradničkih odnosa tijekom kojih su imali vremena uspostaviti međusobno povjerenje. Neki autori (Hedges & Gibbs, 2005) ističu potrebu za praktičnom provedbom nastave u području suradnje s roditeljima, no navode i opravdane razloge za njeno neodržavanje (složeni odnos roditelja i odgojitelja, zadiranje u privatnost, organizacija takvih oblika nastave). Kao jedno od mogućih rješenja predlažu učenje tijekom obavljanja praktične nastave uz mentorstvo odgojitelja. Drugi autori (Epstein & Dauber, 1991) problematiziraju praktičnu nastavu kao oblik stjecanja kompetencija za suradnju s roditeljima, ali ističu kako ona rezultira shvaćanjem uloge stavova u uspostavljanju suradničkih odnosa.

Rezultati istraživanja pokazuju kako sudionici istraživanja imaju pozitivne procjene očekivanja od roditelja vezanih uz njihovu uključenost u

odgoj i obrazovanje. Istraživanje je pokazalo da bi sudionici istraživanja voljeli da im roditelji postavljaju pitanja kako bi naučili više o obrazovanju ili skrbi svog djeteta ($M=4,37$; $SD=,628$). Ovo istraživanje (Meehan & Meehan, 2017) također je pokazalo kako sudionici istraživanja žele da roditelji postavljaju pitanja, no ističu kako ne bi željeli da to čine na kritični način. Unatoč mogućoj nesigurnosti u procjenama pojedinih tvrdnji, sudionici istraživanja se gotovo u potpunosti slažu s tvrdnjom: *Volio/voljela bih da roditelji poštuju moje odluke kao profesionalca* ($M=4,61$; $SD=0,531$), što može ukazivati da sebe doživljavaju kao pripadnika profesionalne zajednice, premda još nisu službeno postali njenim dijelom.

Visoka procjena deskriptivnih pokazatelja za varijablu *Percepcija o karakteristikama koje podupiru pozitivne odnose s roditeljima* upućuje na pozitivne procjene spram karakteristika koje podupiru pozitivne odnose s roditeljima. Moguće je da su sudionici upoznati sa karakteristikama koje podupiru suradnju ili da odgovori odražavaju njihova očekivanja. S obzirom na to da je riječ o afirmativnim tvrdnjama, to je vidljivo u stupnju slaganja ($M=4,26-4,75$). Najpozitivnije je vrednovana mogućnost suradnje s roditeljima koji su iskreni ($M=4,75$; $SD=0,471$). Istraživanja (Garmon, 2004; Hornby, 2011) najčešće polaze od karakteristika koje bi trebali imati odgojitelji kako bi razvili suradničke odnose s roditeljima – fleksibilnost, spremnost prihvaćanja tuđih ideja, empatija i iskrenost. Moguće je stoga zaključiti kako je iskrenost važna karakteristika kod svih uključenih u suradnički odnos.

Unutar varijable *Percepcija o karakteristikama koje stvaraju zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima* javljaju se različite procjene. Sudionici istraživanja brinu zbog roditelja koji bi se mogli sukobiti s njima ($M=3,63$; $SD=,955$), no isto tako brinu se mogu li se nositi s roditeljima koji su ovisnici o alkoholu ili drogi ($M=3,87$; $SD=1,034$). Sudionici istraživanja imaju neutralan stav spram roditelja koji su previše uključeni u život svojeg djeteta ($M=2,91$;

$SD=0,971$), te roditelja koji imaju prevelika očekivanja od obrazovanja ($M=3,20$; $SD=1,019$). Sudionici su u datom istraživanju (Meehan & Meehan, 2017) procijenili su kako neodgovorni, agresivni, neuključeni, nepouzdana i pretjerano kontrolirajući roditelji predstavljaju zapreke ostvarivanju pozitivnih suradničkih odnosa.

Povezanost samoprocjene varijabli (*Percepcije o ulozi roditelja*, *Percepcije o roditeljima*, *Percepcije o karakteristikama koje podupiru pozitivne odnose s roditeljima*, *Percepcije o karakteristikama roditelja koje stvaraju zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima*) i dobi sudionika istraživanja ispitivana je Pirsnovim koeficijentom korelacije (Tabela 1). Na razini značajnosti $p=,00$ uočena je blaga pozitivna povezanost dobi ispitanika i varijable *Percepcija o roditeljima*. Za ostale varijable nije utvrđena statistički značajna povezanost u odnosu na dob ispitanika. Iz dobivenih rezultata možemo zaključiti da sudionici istraživanja koji su u svom obrazovanju već odslušali kolegij koji je povezan sa suradnjom i roditeljima, Partnerstvo vrtića, obitelji i škole, imaju bolju procjenu percepcije o roditeljima.

Tabela 1. Povezanost zavisnih varijabli i dobi sudionika istraživanja.

Varijable	r	p
<i>Percepcija o ulozi roditelja</i>	.019	.803
<i>Percepcija o roditeljima</i>	.323	.000
<i>Percepcija o karakteristikama koje podupiru pozitivne odnose s roditeljima</i>	.119	.102
<i>Percepcija o karakteristikama koje stvaraju zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima</i>	.084	.257

Jednosmjernom analizom varijance (Tabela 2) istraženo je postoji li statistički značajna razlika procjene između zavisnih varijabli (*Percepcije o ulozi roditelja*, *Percepcije o roditeljima*, *Percepcije o karakteristikama koje podupiru pozitivne odnose s roditeljima*, *Percepcije o karakteristikama roditelja koje stvaraju zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima*) i godine studija ispitanika.

Tabela 2. Jednosmjerna analiza varijance.

	F	p
Percepcije o ulozi roditelja	.169	.844
Percepcije o roditeljima	10.572	.000
Percepcije o karakteristikama roditelja koje podupiru pozitivne odnose s roditeljima	1.225	.296
Percepcije o karakteristikama roditelja koje stvaraju zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima	3.297	.039

Utvrđena je statistički značajna razlika između skupina u odnosu na varijablu *Percepcije o ulozi roditelja* ($p \leq .01$) i varijablu *Percepcije o karakteristikama roditelja koje mogu stvarati zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima* ($p \leq .05$), stoga je rađena post hok analiza primjenom Bonferonijevog testa (Tabela 3).

Post hok analizom, primjenom Bonferonijevog postupka, utvrđena je statistički značajna razlika ($p \leq .01$) procjene *Percepcije o roditeljima* između ispitanika prve godine preddiplomskog studija u

odnosu na ispitanike treće godine preddiplomskog studija i prve godine diplomskog studija. Također je utvrđena statistički značajna razlika ($p \leq .05$) procjene *Percepcije o karakteristikama roditelja koje mogu stvarati zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima* između ispitanika prve godine preddiplomskog studija u odnosu na ispitanike treće godine preddiplomskog studija. Pretpostavlja se da su ovi rezultati potaknuti teorijskom podlogom studenata koji su odslušali kolegije vezane za roditelje, roditeljstvo i suradnju između vrtića i obitelji. Nadalje, studenti treće godine preddiplomskog studija i studenti prve godine diplomskog studija obavljali su određen broj sati prakse na svakoj godini studija. Studenti prve godine preddiplomskog studija u vrijeme provođenja ovog istraživanja nisu još imali prilike susresti se s njom. Praksa u vrtiću omogućava studentima pogled na suradnju između odgajatelja i roditelja, odnosno obitelji, jer student je svakim danom kada obavlja praksu u okruženju u kojem se susreću odgajatelj i roditelj.

Ovo istraživanje pokazalo je kako ne postoje razlike ovisno o dobi ispitanika i shvaćanju uloge roditelja, percepcije o karakteristikama koje po-

Tabela 3. Post hok analiza.

Zavisna varijabla	(I) Godina studija	(J) Godina studija	Razlika aritmetičkih sredina (I - J)	p
Percepcije o roditeljima	1_Preddiplomski	3_Preddiplomski	-4.815*	.002
		1_Diplomski	-5.143*	.000
	1_Diplomski	1_Preddiplomski	5.143*	.000
		3_Preddiplomski	0.328	1.000
Percepcije o karakteristikama roditelja koje mogu stvarati zapreke pozitivnim odnosima s roditeljima	1_Preddiplomski	3_Preddiplomski	-3.172*	.034
		1_Diplomski	-1.032	1.000
	1_Diplomski	1_Preddiplomski	1.032	1.000
		3_Preddiplomski	-2.140	.309

dupiru pozitivne odnose s roditeljima, te percepcijama o karakteristikama roditelja koje stvaraju zapreke. Istraživanjem je utvrđeno kako postoji povezanost između dobi sudionika istraživanja i njihove percepcije o roditeljima. Rezultati istraživanja pokazuju kako postoji statistički značajna povezanost između godine studija sudionika istraživanja i percepcija o roditeljima, te percepcija o karakteristikama roditelja koje mogu stvarati zapreke. Nije pronađena statistički značajna razlika ovisno o godini studija i varijable o shvaćanju uloge roditelja i u percepcijama studenata odgojiteljskog studija o karakteristikama koje podupiru pozitivne odnose s roditeljima. Analizirajući navedeno, vidljivo je kako postoje statistički značajne razlike ovisno o dobi i godini studija u percepcijama studenata odgojiteljskog studija prema roditeljima i suradnji s roditeljima, stoga se hipoteza djelomice prihvaća.

Zaključak

Provedeno istraživanje pokazalo je kako postoji povezanost između dobi ispitanika te godine studija i percepcija studenata odgojiteljskog studija prema roditeljima i suradnji s roditeljima. Moguće je da je ovakvim rezultatima pridonijelo neiskustvo studenata u radu s roditeljima. Također, moguće je

da se njihove percepcije i stavovi o suradnji s roditeljima temelje prema uzoru na vrtiće koje su oni pohađali ili iskustvu vlastitih roditelja u suradnji s institucijskom ustanovom. Procjene rezultata istraživanja pokazuju da studentima zasigurno treba više obrazovanja na području suradnje s obitelji. Sudionici istraživanja pokazuju nesigurnost u doživljaju svoje profesionalne uloge od strane roditelja. Zauzimanje neutralnog stava spram tvrdnji vezanih za strah od roditelja također se može tumačiti nesigurnošću u odabiru *točnog* odgovora. Moguće je da sudionici istraživanja nemaju informaciju smiju li osjećati strah od roditelja ili je to profesionalno neprihvatljivo. Važno je da studenti, kao budući odgojitelji, tijekom obrazovanja dobivaju više ohrabrenja za budući rad s roditeljima. Osim ohrabrenja, potrebna je i osobna aktivnost studenata u institucijama u okviru prakse, metodičkih vježbi, te dijaloška razmjena iskustava, koja se može provoditi između studenata, profesora i mentora.

S obzirom na ukazanu važnost suradnje i uspostavljanja dobrih i kvalitetnih odnosa između ustanove i obitelji, važno je jačati studente odgojiteljskog studija za ostvarivanje suradnje u budućem radu kroz različite oblike. Suradnjom ustanove i obitelji obje strane doprinose pozitivnom i kvalitetnom cjelokupnom razvoju djeteta.

Literatura

- *Aistear: the Early Childhood Curriculum Framework* (2009). Dublin: National Council for Curriculum and Assessment.
- *Belonging, Being and Becoming: The Early Years Learning Framework for Australia* (2009). Australian Government Department of Education and Training.
- Blandul, V. C. (2012). The Partnership between School and Family – *Cooperation or Conflict? Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 47, 1501–1505.
- Bleach, J. (2015). Supporting Parents. In: Reed, M. & Walker, R. (Eds.) *A Critical Companion to Early Childhood* (228–239). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: SAGE.
- Clarke, B. L., Sheridan, S. M. & Woods, K. E. (2010). Elements of Healthy Family – School Relationships. In: Christensen, S. L. & Reschly, A. L. (Eds.) *Handbook of School – Family Partnership* (61–79). New York: Routledge.

- Crozier, G. (2012). *Researching parent-school relationships*. British Educational Research Association online resource. Retrieved March 9, 2016. from www: <https://www.bera.ac.uk/wp-content/uploads/2014/03/Researching-parent-school-relationships.pdf?noredirect=1>ccessed.
- Davis-Kean, P. E. & Eccles, J. S. (2005). Influences and Challenges to Better Parent-School Collaborations. In: Patrikakou, E. N., Weissberg, R. P., Redding, S. & Walberg, H. J. (Eds.) *School – Family Partnerships for Children's Success* (57–76). New York: Teacher College Press.
- De Carvalho, M. E. P. (2014). *Rethinking family-school relations: a critique of parental involvement in schooling*. New York, NY: Psychology Press.
- Epstein, J. L. (2001). *School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools*. Boulder, Oxford: Westview Press.
- Epstein, J. L. & Dauber, S. L. (1991). School programs and teacher practices of parent involvement in inner-city elementary and middle schools. *Elementary School Journal*. 91, 289–305.
- Fitzpatrick, A. (2012). Working with Parents in Early Years Service. In: Mhic, M. Mhathúna & Taylor, M. (Eds.) *Early Childhood Education and Care. An Introduction for Students in Ireland*. Gill and Macmillan. Retrieved October 19, 2017 from www: <https://arrow.dit.ie/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.hr/&httpsredir=1&article=1002&context=aaschlawbk>.
- Garmon, M. A. (2004). Changing preservice teachers' attitudes/beliefs about diversity: What are the critical factors? *Journal of Teacher Education*. 55 (3), 201–213.
- Gestwicki, C. (2016). *Home, School i Community Relations*. Boston: Cengage Learning.
- Granata, A., Mejri, O. & Rizzi, F. (2016). Family–School Relationship in the Italian Infant Schools: not only a matter of cultural diversity. *Springer Plus*. 5 (1), 1874. DOI: 10.1186/s40064-016-3581-7
- Grant, K. B. & Ray, J. A. (2010). *Home, School, and Community Collaboration: Culturally Responsive Family Involvement*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: SAGE.
- Hedges, H. & Gibbs, C. (2005). Preparation for Teacher-Parent Partnerships: A Practical Experience with a Family. *Journal of Early Childhood Teacher Education*. 26 (2), 115–126.
- Hornby, G. (2000). *Improving parental involvement*. London, New York, Sydney, New Delhi: Bloomsbury Academic.
- Hornby, G. (2011). *Parental Involvement in Childhood Education: Building Effective School Family Partnerships*. New York: Springer.
- Hornby, G. & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: an explanatory model. *Educational Review*. 63 (1), 37–52.
- Hujala, E., Turja, L., Gaspar, M., Veisson, M. & Waniganayake, M. (2009). Perspectives of early childhood teachers on parent-teacher partnerships in five European countries. *European Early Childhood Education Research Journal*. 17 (1), 57–76.
- Jurčević-Lozančić, A. (2005). *Izazovi odrastanja – predškolsko dijete u okružju suvremene obitelji i vrtića*. Petrinja: Visoka učiteljska škola.
- Keys Adair, J. (2016). Creating Positive Contexts of Reception: The Value of Immigrant Teachers in U. S. Early Childhood Education Programs. *Education Policy Analysis Archives*. 24 (1). DOI: 10.14507/epaa.v24.2110
- *Konvencija o pravima djeteta* (1989). Retrieved April 15, 2017. from www: http://www.dijete.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=107.

- Kultti, A. & Pramling Samuelsson, I. (2016). Investing in home-preschool collaboration for understanding social worlds of multilingual children. *Journal of Early Childhood Education Research*. 5 (1), 69–91.
- Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element.
- Maleš, D., Kušević, B. (2011). Nova paradigma obiteljskog odgoja. U: Maleš, D. (ur.) *Nove paradigme ranog odgoja* (41–66). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
- Meehan, C. & Meehan, P. (2017). Trainee teachers' perceptions about parent partnerships: Are parents really partners?. *Early Child Development and Care*. 188 (12), 1750–1763. DOI: 10.1080/03004430.2017.1286334
- Miretzky, D. (2004). The communication requirements of democratic schools: Parent teacher perspectives on their relationships. *Teachers College Record*, 106 (4), 814–851.
- Morgan, N. S. (2017). *Engaging Families in Schools: Practical strategies to improve parental involvement*. New York, Oxon: Routledge.
- *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- Niikko, A. & Havu-Nuutinen, S. (2009). In Search of Quality in Finnish Pre School Education. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 53 (5), 431–445.
- Olender, R. A., Elias J. & Mastroleo, R. D. (2015). *The School-Home Connection: Forging Positive Relationships with Parents*. New York: Skyhorse Publishing.
- Pašalić-Kreso, A. (2004). *Koordinate obiteljskog odgoja: prilog sistemskom pristupu razumijevanja obitelji i obiteljskog odgoja*. Sarajevo: Filozofski fakultet i Jež.
- Patrikakou, E. N., Weissberg, R. P., Redding, S. & Walberg, H. J. (2005). School–Family Partnerships for Children's Success – Introduction. In: Patrikakou, E. N., Weissberg, R. P., Redding S. & Walberg, H. J. (Eds.) *School–Family Partnerships for Children's Success* (1–17). New York: Teacher College Press.
- *Plowden report* (1967). Retrieved March 6, 2014. from www: <http://www.educationengland.org.uk/documents/plowden/plowden1967-1.html>.
- Prior, J. & Gerard, M. (2007). *Family Involvement in Early Childhood Education: Research into Practice*. Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning.
- *Rammeplan for barnehage* (2017) Utdanningsdirektoratet. Retrieved October 2, 2018. from www: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>.
- Sandberg, A. & Vuorinen, T. (2008). Preschool–home cooperation in change. *International Journal of Early Years Education*. 16 (2), 151–161. DOI: 10.1080/09669760802025165
- Shaw, S. (2014). History of Education. In: Cooper, H. (ed.). *Profesional Studies in Primary Education* (17–35). London, Thousand Oaks, New Delhi, Singapore: SAGE.
- Smith, T. E. & Sheridan, S. M. (2019). The Effects of Teacher Training on Teachers' Family-Engagement Practices, Attitudes, and Knowledge: A Meta-analysis. *Journal of Educational and Psychological Consultation*. 29 (2), 128–157. DOI: 10.1080/10474412.2018.1460725
- Spratt, J. (2011). Researching children and families in schools. In: Jamieson, L., Simpson, R. & Lewis, R. (Eds.) *Researching Families and Relationships: Reflections on Proces* (58–61). New York: Palgrave MacMillan.
- Sveučilište Jurja Dobrile u Puli (2016). *Red predavanja*. Retrieved January 14, 2017. from www: <http://www.unipu.hr/index.php?id=115#c537>.

- Sveučilište u Osijeku, Fakultet odgojnih i obrazovnih znanosti (2016). *Red predavanja*. Retrieved January 14, 2017. from www: <http://wt.foozos.hr/studijski-programi>.
- Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet (2016). *Red predavanja*. Retrieved January 14, 2017. from www: http://www.ufri.uniri.hr/files/studiji/010915_Rp.pdf.
- Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet (2016). *Red predavanja*. Retrieved January 14, 2017. from www: <http://www.ffst.unist.hr/odsjeci/predskolski>.
- Sveučilište u Zadru (2015). *Red predavanja*. Retrieved January 14, 2017. from www: <http://www.unizd.hr/ucitelji-odgojitelji/Studijskiprogramizau%C4%8Diteljeiodgojitelje/tabid/5191/Default.aspx>.
- Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet (2013). *Red predavanja*. Retrieved May 11, 2018. from www: <http://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2013/12/Preddiplomski-sveu%C4%8Dili%C5%A1ni-studij-Rani-i-pred%C5%A1kolski-odgoj-i-obrazovanje11.pdf>.
- Venninen, T. & Puroola, K. (2013). Educators' views on parents' participation on three different identified levels. *Journal of Early Childhood Education Research*. 2 (1), 48–62.
- Visković, I., Višnjić Jevtić, A. (2017a). Development of professional teacher competences for cooperation with parents. *Early Child Development and Care*. 187 (10), 1569–1582. DOI: 10.1080/03004430.2017.1299145
- Visković, I., Višnjić Jevtić, A. (2017b). Teachers' Opinion on the Possibilities of Collaboration with Parents. *Croatian Journal of Education*. 19 (1), 117–146.
- Višnjić Jevtić, A. (2018a). *Odgojiteljska samoprocjena kompetencija za suradnju s roditeljima* (doktorska disertacija). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu. Posećeno 23. 10. 2018. godine na www: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10169/1/Visnjic_Jevtic_Adrijana.pdf.
- Višnjić Jevtić, A. (2018b). Suradnički odnosi odgajatelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja. U: Višnjić Jevtić, A., Visković, I. (ur.). *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (77–110). Zagreb: Alfa.
- Westergård, E. (2013). Teachers Competencies and Parental Cooperation. *International Journal about Parents in Education*. 7 (2), 91–99.

Summary

This paper deals with the self-assessment of the views held by students of Early and Preschool Education at the University of Zagreb on parents and teacher-parent cooperation. The aim of the research was to determine if there are differences in the views among the preschool teacher education students regarding parents, the role they play, and the characteristics that may enable or hinder positive relations with parents, given the students' age and their year of study. The research was conducted among the undergraduate students (N=190) (1st and 3rd year) of Early and Preschool Education, as well as among the students on the 1st year of their Master's studies at the Teacher Education Faculty of the University of Zagreb. The research was carried out by using a survey questionnaire adapted in accordance with the Meehan and Meehan instrument (2017). The obtained results indicate that, depending on their age and the current year of study, there are statistically significant differences in students' perception of parents and teacher-parent cooperation.

Keywords: early childhood and preschool education, parents, self-assessment, students, teacher-parent cooperation.